Skjøtsel av kantvegetasjon langs vassdrag

Fylkesmannen i Hedmark Fylkesmannen i Oppland NVE

1 Kantsone i tettbygd strøk

Kantsoner inntil tettbebyggelse er ofte smale og usammenhengende, men har en viktig funksjon som rensefilter for avrenning. De bør i utgangspunktet være så brede som mulig, og mest mulig sammenhengende. Ulike brukerinteresser kan likevel gjøre det nødvendig å variere mellom en litt åpen kantsone som skaper nærhet til vannet, og en mer tett sone som skjermer vassdraget mot forstyrrelser og gir rom for biologisk mangfold. Generelt bør disse skjøttes med varsomhet. Gangstier og lignende kan gjerne legges litt unna selve vannstrengen. Der kantvegetasjonen mangler bør en etablere nye kantsoner av stedegen vegetasjon. Det er viktig med gode rutiner for ettersyn av kulverter, slik at disse ikke grunnes opp og tettes igjen av kvist og lignende.

2 Kantsone inntil flomverk

I flomutsatte vassdrag kan enkelte strekninger være sikret med flomverk/flomvoll eller erosjonssikring. Større anlegg har ofte en kjøreveg på toppen. Det skal til enhver tid være mulig å komme fram til slike sikringsanlegg, og toppen av flomverket (flomverkskronen) skal derfor være fri for høyere vegetasjon. Trær med rotdiameter over 8-10 cm bør fjernes for å unngå at større røtter skader tetteduken eller andre deler av flomverket. Det er viktig å ta vare på øvrig vegetasjon, blant annet for å hindre erosjon. Det er den enkelte grunneier eller grunneierlag/flomverkslag som har ansvar for å utføre nødvendig skjøtsel på flomverket. Kommunen har tilsynsansvaret for flomverk.

3 Kantsone inntil veg

Mange steder er bilveger anlagt helt inntil og langsmed vassdraget. En velutviklet kantsone har stor verdi som skjerm mot trafikk og som rensefilter for overflateavrenning. Er bedre utsikt til vassdraget ønskelig, kan man åpne opp avgrensede strekninger ved å tynne tresjiktet og beholde et busksjikt med lavere vegetasjon. Stubbebehandling med glyfosat kan være aktuelt som skjøtselstiltak for å unngå rask gjengroing. Oppkvisting av enkelte større trær er et mulig tiltak. Lag en plan for framtidig vedlikehold! Beitedyr vil holde landskapet åpent. Ved større ryddeprosjekter skal fylkesmannens miljøvernavdeling kontaktes, i tilfelle det er nødvendig med en dispensasjon fra vannressurslovens bestemmelser om kantvegetasjon.

5

5

Kantsone mot dyrka mark

Landbruksarealer der det søkes produksjonstilskudd skal ha en naturlig kantsone på minst 2 meter mot alt vann. Ved nydyrking skal det settes igjen en sone på minst 6 meter. Husk at kommunen kan ha fastsatt egne bestemmelser for bredde og skjøtsel av kantsonen. Etablering av bredere soner (mer enn 6 meter) er ønskelig for å skape gode levesteder for plante- og dyreliv, spesielt på frodige/fuktige vegetasjonstyper, og der erosjonsfaren er stor. Alternativt kan det anlegges en ugjødslet grassone på den dyrka marka, langs den naturlige kantsonen. Store lauvtrær bør få stå dersom de ikke skaper problemer for drift av dyrka mark. Beitedyr bør gjerdes vekk fra elvekanten, men kan slippes til på områder med tråkksterk mark.
Tynning/rydding for utsikt og atkomst: Se tekst for kantsone inntil veg.

4

Kantsone mot skogsmark

Bredden på kantsoner vil i henhold til Levende skog standarden variere fra min. 10 meter i tørt/bratt terreng til 25–30 meter i næringsrike/fuktige vegetasjonstyper. For bekker smalere enn 2 meter kan bredden variere fra 5 til 10 meter. Avvirkning kan skje ved plukkhogst. Store stabile trær settes igjen, sjiktning og treslagsvariasjon opprettholdes.

Kantsone mot dyrket mark

Utgraving i elvekant

Aktuelt regelverk:

- Vannressursloven
- Plan- og bygningsloven
- Forskrift om nydyrking
- Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket
- Forskrift om bærekraftig skogbruk
- Levende skog-standarden

Hvorfor naturlige kantsoner?

- Vegetasjon fanger opp jordpartikler, næringsstoffer og plantevernmidler.
- Trær stabiliserer og forsterker kanten ut mot vassdraget og reduserer faren for utrasing.
- Kantsoner mot vassdrag er ofte frodige og er viktige leveområder for mange plante- og dyrearter. Et tett busksjikt vil også redusere flomerosjonen på bakenforliggende arealer.
- Trær og busker tilfører vassdraget planterester som er mat for insekter, fisk og krepsdyr.
- Trær og busker skaper skjul for fisk. Skygge er viktig for vanntemperaturen. For eksempel dør ørreten hvis vanntemperaturen overstiger 25°C.
- Trær og busker reduserer lysmengde og dermed også algevekst.
- Sammenhengende kantsoner har verdi som ferdselsvei og skjul for mange dyr, for eksempel rev, grevling og rådyr.
- Kantvegetasjon skaper variasjon og markerer landskapsdragene.

Generelle skjøtselsråd

Langs alle vassdrag skal vi ta vare på naturlige vegetasjonsbelter (vannressurslovens §11). Det er likevel lov å drive skjøtsel av kantsona såfremt man tar vare på de biologiske verdiene som er der. Av hensyn til flomsikkerhet kan det være nødvendig å skjøtte kantvegetasjonen langs vassdrag for å unngå skader på veger, bygninger eller dyrka mark.

Generelle skjøtselsråd gjelder også for vernede vassdrag forutsatt at verneverdiene ikke forringes.

Naturlig kantsone

Tenk variasjon!

- La vegetasjonen bestå av både gras, urter, busker og trær.
- Sett igjen flest lauvtrær, men med innslag av bartrær. Gran er ikke egna i erosjonsutsatte elveskråninger.
- Få til en flersjiktet kantsone ved å variere alder og høyde på vegetasjonen.
- Varier bredden på vegetasjonsbeltet langs vassdraget.
- Sørg for variasjon i tetthet. Enkelte korte strekninger kan tynnes mye for å slippe lys til undervegetasjonen, mens andre strekninger får stå urørt.

Spesielle hensyn

- Ta ut gamle trær nærmest vannkanten for å unngå at rotvelter forårsaker oppstuving og erosjon.
- Fjern nedraste trær, kvist og avfall som kan føre til oppdemming/oppstuving.
- Sprøyting er normalt ikke tillatt. Begrenset bruk av glyfosat som stubbebehandling kan allikevel være aktuelt som skjøtselstiltak for å unngå at areal raskt gror igjen.

Det er viktig å gjøre seg kjent med hvilke bestemmelser som gjelder for det aktuelle området.

Kantsone mot veg

Vannressurslovens § 11:

- Langs bredden av vassdrag med årssikker vannføring skal det opprettholdes et begrenset naturlig vegetasjonsbelte som motvirker avrenning og gir levested for planter og dyr. Denne regelen gjelder likevel ikke for byggverk som står i nødvendig sammenheng med vassdraget, eller hvor det trengs åpning for å sikre tilgang til vassdraget.
- Grunneiere, tiltakshavere og berørte fagmyndigheter, kan kreve at kommunen fastsetter bredden på beltet. Bredden kan også fastsettes i rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven.
- Vassdragsmyndigheten kan i særlige tilfelle frita for kravet i første ledd.

www.fylkesmannen.no/hedmark www.fylkesmannen.no/oppland ww.nve.no

Foto: Ola Gillund, Stig Horsberg, Tore Holaker. Trykk: Printex Trykkeri – 62 52 14 92

Juni 2010 – 10.000x